

Digital Humanities

Digitalisering og dokument

Af Hans Jørn Nielsen

Abstract

Artiklen præsenterer først nogle generelle problemstillinger omkring Digital Humanities (DH) med det formål at undersøge dem nærmere i relation til konkrete eksempler på forskellige digitaliseringsmåder og ændringer i dokumentproduktion. I en nærmere afgrænsning vælger artiklen den tendens i DH, der betragter DH som forbundet med "making" og "building" af digitale objekter og former. Dette kan også karakteriseres som DH som praktisk-produktiv vending. Artiklen har valgt tre typer af digitalisering. De er valgt ud fra, at de skal repræsentere forskellige måder at håndtere digitaliseringen på og forskellige versioner af den praktisk-produktive vending. Artiklen undersøger tre typer digitalisering fra 1990'erne til i dag ud fra denne optik. De repræsenterer forskellige former for approach til digitalisering og det digitale dokument og afspejler forskellige typer af problemstillinger i overgangen fra trykkekultur til digital kultur. For det første problemstillingen omkring digitalisering af litterær kulturarv med fokus på kodning og tagging af teksten samt organisering i hypertextstrukturer. For det andet reorganiseringen af det digitale dokument i dataelementer og database. For det tredje konstruktionen af multimodal og multimedial dokumentformidling og "remixing" af

dokumenter. Alle tre projekttyper udtrykker momenter i humanioras erkendelse af, at trykkekulturens dokumentstrukturer og vidensorganisering suppleres (eller ligefrem erstattes) af andre former for digital vidensorganisering.

Indledning

Artiklen præsenterer først nogle generelle problemstillinger i Digital Humanities (DH): Hvordan skal vi forstå DH? Som en specifik disciplin eller som en bred paraply over en række aktiviteter? Kan DH's fornyelse af humaniora forstås som en praktisk-produktiv vending, hvor dette at skabe et produkt (*making* og *building*) bliver en integreret del af forskningsprocessen?

Spørgsmålene besvares langt fra udtømmende, men åbner for centrale problemstillinger. Det ligger som en påstand eller hypotese i disse korte afsnit, at der her åbnes for nogle helt væsentlige spørgsmål til forståelse af, hvad DH kan bidrage med.

Efterfølgende vil vi gennem analyse af tre typer digitalisering se, at udviklingen af det digitale mulighedsrum, giver humanistisk forskning og formidling nye udfoldelsesmuligheder. Argument og dokumentation kan af omfangsmæssige grunde ikke omfatte hele DH, men fokuserer på *digitalisering og måder at digitalisere på*. Her vælges tre forskellige orienteringer inden for DH. Fælles for dem er imidlertid, at de alle bestræber sig på at producere forskning og/eller formidling ved hjælp af digital kodning og nye

Hans Jørn Nielsen, Lektor, ph.d.,
Det Informationsvidenskabelige Akademi,
Det humanistiske fakultet, Københavns Universitet
sjz243@hum.ku.dk

former for organisering af tekster, og at de fremfører teoretiske refleksioner over dette. De lever med andre ord op til en *building-og-making-orientering* (eller praktisk-produktiv vending).

De tre måder at forholde sig til digitalisering på relaterer sig undervejs til de generelle træk og problemstillinger, som først er præsenteret. Der er i alle tre tilfælde tale om opbrud fra det traditionelle, trykte dokument.

- Den første måde udfolder sig omkring digitaliseringen af den litterære kulturarv og spørgsmålet om kodning, *hypertext* og digital *editing*. Her tages afsæt i 1990'erne med fokus på Jerome McGann og *The Rossetti Archive*. McGann formulerede på et tidligt tidspunkt teorier og praksis i forbindelse med digitalisering. Mange digitaliseringsprojekter tænker imidlertid stadig i disse baner i forsøgene på den loyale remediering af de trykte tekster og dokumenter.
- Den anden problemstilling drejer sig om data-begrebet, databasen og software som opbrud fra det klassiske dokument. Problemstillingen er aktuell både teoretisk og i praksis. Indebærer digitaliseringen, at trykkekulturens dokument-genrer ikke længere er optimale?
- Den tredje orientering og problemstilling fokuserer på produktion af multimodale webtekster i forskningsbaseret formidling. Her gennemgås kort *Remixing Rural Texas. A Digital Humanities Project* som eksempel på multimodal formidling af webtekster. Også her er der tale om et opbrud fra det klassiske trykte dokument.

Mellem de første to problemstillinger ligger som det ses en historisk udvikling fra 1990 til i dag. Digitalisering og kodning af dokumenter er stadig i gang i mange projekter, men samtidig er der i DH-miljøerne sket et skred fra *tagging* af det oprindelige dokument i digitaliseret form til forsøg på reorganiseringer af dokumentet i dataenheder. Den tredje type (produktion og remixing af webtekster) har udviklet sig i takt med webben som medie. Alle tre orienteringer er samtidig momenter i et opbrud fra den trykte teksts retorik til digitaliseringens mange muligheder for ny retorik og meningsdannelse.

Begrænsningen er naturligvis, at de tre orienteringer kun kan dokumenteres med få eksempler.

Hvordan skal vi forstå Digital Humanities?

Digital Humanities: paraply eller disciplin?

Begrebet digital humanities kan hurtigt blive et meningsløst begreb i den forstand, at hele humaniora i lighed med alle andre videnskaber efterhånden har nogle fælles grundvilkår: Der søges, distribueres og publiceres i stigende grad i digitale medier (herunder sociale medier). Stadigt større dele af humanioras materialer findes som digitale dokumenter og data i en digital forskningsinfrastruktur. Digital tekstbehandling har længe været helt selvfølgelig for humanistiske forskere, og i stigende grad anvender de i praksis software og API-design i web-kommunikation og analyse. Inden for alle videnskaber – incl. de humanistiske – er disse forhold blevet naturlige aspekter af forskningsprocessen (cf. Borgman, 2007). I den forstand er "digital humanities" blot "humanities". Ligesom i andre områder af samfund og hverdagsliv bliver det digitale usynligt, fordi det indgår i alle vores aktiviteter.

Men samtidig er DH et voksende forskningsfelt med kontinuerlige forsøg på gennem konferencer, tidsskrifter og antologier at definere og redefinere feltet. Digitaliseringen er blevet hele humanioras, men samtidig udkrystalliserer der sig nogle forskningsområder, hvor arbejdet med digitale medier, objekter og data tages op som særlige udfordringer. Det er siden 1990'erne blevet til et broget felt med mange forskellige forskningsgenstande, holdninger og metoder. Begrebet Digital Humanities blev slået fast med publikationen *Companion to Digital Humanities* (Schreibman et al. 2004). Association for Digital Humanities Organizations arrangerer hvert andet år en international conference, og i 2011 blev den afholdt under temaet "Big Tent Digital Humanities". Begrebet "big tent" slog an som udtryk for, at DH rummer en lang række initiativer, som det kan være vanskeligt at samle under fælles teorier og metoder. Et andet lignende udtryk, der går igen, f.eks. i mange indlæg i Gold (2012), er "umbrella", et begreb der vel falder naturligere på dansk: DH som begreb danner en paraply over en flok brogede og differentierede initiativer.

Paraply-metaforen forekommer indlysende og frugtbar for et felt i udvikling. Det er lige så indlysende, at feltet kan blive for bredt og udvandet. En vis identitet er nødvendig, for at feltet giver mening. På trods af tolerancen er det derfor nødvendigt med løbende

diskussioner og nye definitionsforsøg. Derfor findes allerede flere samlinger af artikler og debatindlæg fra DH-miljøet. Gold (2012) indeholder nogle af de nyeste indlæg og samler mange af hovedforskerne i miljøet. Andre kilder findes i den ældre *A Companion to Digital Humanities* fra 2004 (Schreibman et al (ed) 2004), i Berry (2012) og i peer-reviewede tidsskrifter inden for DH, hvor *DHQ Digital Humanities Quarterly* bringer de grundigste artikler.

I det følgende skal nogle af problemstillingerne i DH-forskningen præsenteres, også for at præcisere denne artikels eget fokus og vurdering.

DH som nye redskaber og metoder i et humanistisk forskningsmiljø

Man har ofte hæftet sig ved, at DH i den historiske opstartsfasen var orienteret mod brug af computeren som redskab i kvantitative analyser (Svensson, 2009; Svensson, 2012). Svensson (2012) påviser desuden, at denne tendens inden for DH synes at præge forskningsfeltet også aktuelt (i 2012). Igen kan man henvise til Gold (2012), der citerer en lang række definitionsforsøg fra 2011, der oprindeligt stammer fra projektet *A Day in the Life of Digital Humanities*, som finder sted hvert år 18. marts. Her anvendes begrebet "tools" ofte. DH betragtes af mange som anvendelsen af computer-redskaber i humanistisk forskning. Renest i John Unsworth's definition:

"Using computational tools to do the work of the humanities." (efter Gold, 2012, s. 67)

Unsworth hører til den generation, der kom fra det klassiske humaniora (engelskfaget) og som o. 1990 begyndte at arbejde med udgivelse af elektroniske tidsskrifter og udarbejdelse af *mark-up* sprog. Han har senere fået en fremtrædende plads som organisator m.m. i DH-miljøet. I Unsworth's definition eksisterer humaniora som et afgrænset felt med historie og traditioner, hvortil man så henter redskaber ind, som kan gøre nytte i humanistisk forskning. Selvom det er blevet almindeligt at anlægge denne neutrale redskabs-optik på især de første faser af DH, skal vi senere i artiklen se, at det er en sandhed med modifikation. I andre artikler fra DH-miljøet spørger man til (og advarer mod) hvad der sker, når redskaber og metoder fra andre videnskaber hentes ind i humaniora-feltet og bliver dominerende. Endelig kan man hævde, at med digitaliseringens mange ændringer af

dokumentbegrebet, ændrer også forskningsfeltet humaniora sig.

Hvad karakteriserer da humaniora-feltet? Og er computer-redskaber og kvantitative analyser overhovedet en trussel mod noget specifikt "humanistisk"? Siden Wilhelm Diltheys forsøg på at definere "åndsvidenskaberne" som forståelses-videnskaber i modsætning til naturvidenskabens forklarings-videnskaber har der været en tradition for at betone det *hermeneutiske* aspekt ved humaniora. Humaniora fortolker det unikke og særegne ved kunstneriske og kulturelle dokumenter og artefakter. Samtidig er det dog også blevet en almindelig opfattelse, at humaniora sætter sådanne fortolkninger i kontekst. Både det fortolkede og fortolkeren forstås i en social, historisk og kulturel sammenhæng. At hævde at humanioras videnskaber er idiografiske ved entydigt at beskæftige sig med det unikke og særegne, er derfor ikke ganske korrekt. Som Kirsten Hastrup har gjort opmærksom på, søger humaniora også mønstre og lovmæssigheder i menneskelivet og er dermed også nomotetisk (selvom lovmæssigheder i kulturen naturligvis er anderledes end i det naturvidenskabelige felt). Samspillet mellem det idiografiske og det nomotetiske er karakteristisk for humaniora, hævder Hastrup (1999). For at finde mønstre og lovmæssigheder kræves et vist mål af kvantitative studier.

Til samspillet hører, at det væsentlige hermeneutiske aspekt muliggør iagttagelser af det flertydige og særegne, som ikke kan fanges med kvantitative, statistiske metoder. Der er derfor opstået en bekymring for, at et DH med en vægning af sådanne metoder vil fjerne sig fra værdifulde teorier og metoder. Anvendelsen af kvantitative undersøgelsesmetoder har fået ny luft med mulighederne for ved hjælp af software at analysere stadigt mere differentierede eksempler på *big data*. Et begreb som *distant reading* (Moretti, 2013) er karakteristisk i den forbindelse. Selvom *distant reading* af store tekst-korpora (endnu) er en niche i forskningen, så er begrebet et manifest alternativ til *close reading* i de litterære fortolkningsmiljøer, som DH i høj grad udspringer fra. *Close reading* har siden 1950'erne været dominerende, hermeneutisk metode i litteraturfagene, hvor den tekstlige helhed i digtet, novellen, romanen m.v. var både afsæt og slutpunkt for fortolkningen. Der har naturligvis i mellemtiden været en mængde forskningsretninger, der satte teksten i kontekst (socialhistorisk, kønspolitisk etc), men begrebet om *distant reading* er vist det

første, der gør op med den litterære tekst som afsæt: "It allows you to focus on units that are much smaller or much larger than the text" (Moretti, 2013, s. 48). I stedet for at analysere den litterære kanons få tekster, vil *distant reading* forvandle bøger til data og finde mønstre i tusinder af bøger, f.eks. relationer mellem fiktive personer i bøger gennem den europæiske kulturhistorie. Et tilsvarende begreb er *cultural analytics* (opr. dannet af Lev Manovich), som analyserer data i digitale billedfiler for at finde frem til nye mønstre og sammenhænge.

En sådan vending kan have konsekvenser for humaniora. At arbejde med data, protokoller og programmer, der på kvantitativt grundlag visualiserer information og data eller at arbejde med *data mining* og geospatialitet kan give ny indsigt også i det humanistiske felt. Men der kan også være grund til at advare mod at betragte data som "rå", objektive enheder, der neutralt kan kvantificeres. I forbindelse med de populære visualiseringsredskaber på baggrund af kvantitative analyser af data skriver Drucker:

"Positivist, strictly quantitative, mechanistic, reductive and literal, these visualization and processing techniques preclude humanistic methods from their operations because of the very assumptions on which they are designed: that objects of knowledge can be understood as self-identical, self-evident, ahistorical, and autonomous." (Drucker, 2012, s. 86)

Drucker arbejder selv med DH, så citatet er ikke udtryk for en gammel-humanistisk begrædelse af et forfald, men snarere en velvalgt advarsel mod at falde i den positivistiske, objektivistiske grøft. Vidensobjekter kan ikke forstås uden kontekst, og det er det, der ofte sker i kvantitative analyser, hvor der drives vidtgående konklusioner på baggrund af data-samkørsler. Druckers pointe er ikke, at man skal undlade at anvende nævnte metoder, men at man skal være opmærksom på, at metoderne ikke er neutrale redskaber, og at de kræver supplerende, kvalitative metoder.

At DH anvender kvantitative metoder, er altså ikke i sig selv et brud med humanistisk videnskab. Det afgørende er, hvordan man betragter data og vidensobjekter. Udviklingen viser, at Unsworth-citatet i starten af dette afsnit ("Using computational tools to do the work of the humanities") ikke kan forstås som en

neutral anvendelse af nye redskaber i et humaniora, der i øvrigt er uantastet.

DH som "making" – en praktisk-produktiv vending
En anden, beslægtet problemstilling, som er trådt tydeligt frem i de seneste år, karakteriserer Kathleen Fitzpatrick sådan:

"Those differences often produce significant tension, particularly between those who suggest that digital humanities should always be about *making* (whether making archives, tools, or new digital methods) and those who argue that it must expand to include *interpreting*." (Fitzpatrick, 2012, s. 13-14)

Uenigheden mellem DH som *making* og DH som *interpreting* peger i retning af modsigelsesfyldte relationer mellem et klassisk humaniora (fortolkningsvidenskaber) og nye mere praktisk betonedede og produktorienterede udviklingsarbejder. Det var Aristoteles der skelnede mellem tre vidensformer, som man i vidensfilosofien ofte har henvist til (Gustavsson, 2014): Videnskabshistorisk har *episteme* som universel eller generaliserbar videnskabelig viden været vurderet højest. *Fronesis* der handler om evne til klogt at bedømme udsagn og handlinger har traditionelt været fremhævet af hermeneutikken (bl.a. hos Gadamer). *Techne* som teknisk-produktiv eller praktisk-produktiv viden har sjældent rangeret højt i humaniora, her set som viden til udarbejdelse af pædagogiske redskaber eller formidling. Meget tyder på, at DH kan betragtes som en praktisk-produktiv vending, hvor *techne* har vundet ny og uvant hævd. Inden for DH findes mange, der mener, at det afgørende skel går her: DH omfatter arbejde med koder, mark-up-sprog, digitalt design, udvikling af digitale produkter og artefakter o.l.

Tendensen repræsenteres i bogen *Digital Humanities* af Burdick, A. et al. (2012). Blandt forfatterne er Anne Burdick leder ved et *Art Center College of Design* i LA og Johanna Drucker (nævnt ovenfor) der præsenteres på MIT Press hjemmesiden for bogen som "Breslauer Professor of Bibliographical Studies at UCLA in the Department of Information Studies and a book artist and visual poet". Burdick og Drucker arbejder altså begge med kunstnerisk betonet visuelt design, og *design* er et nøgleord i denne retning. Bogen taler om en "multimodal turn": Digitalisering, organisering og analyse af *tekster* er ikke længere til-

strækkeligt. I stedet peger de på, at digitale humaniora-projekter har indarbejdet det multimediale, bygget korporative platforme, skabt visualiseringer af *big data*, lavet geospatiale repræsentationer, deltaget på sociale medier m.m. De mange medieteknikker ses som "essential in making a Digital Humanities argument" (Burdick et al 2012, s.14).

Det videnskabelige argument har traditionelt været knyttet til det verbalsproglige og til trykkekulturen. Charles Bazerman (2000) har undersøgt den videnskabelige, trykte artikels opståen og udvikling som svar på en række behov i de videnskabelige forskningsmiljøer. Den videnskabelige artikels form og retorik opstår i intim samklang med de enkelte discipliners forskningsaktiviteter, forskningsadfærd og forskningssamfundet som en social og kulturel institution. Argumenter og bevisførelser bygges op i normative former for retorik. Den videnskabelige artikels form og retorik er gennem årene blevet en del af forskningssamfundenes adfærd, men er altså også (jf. Bazerman) opstået historisk i en tid, hvor trykte tidsskrifter og bøger har været dominerende kommunikationsmedier.

I en vis forstand sker udarbejdelsen af den videnskabelige artikel jo også som *design* af en bestemt verbalsproglig struktur, bygget op som argumenter og retorik i en specifik genre, evt. med indarbejdede tabeller og figurer. Der er ingen grund til på forhånd at afvise, at det videnskabelige argument og den videnskabelige retorik ikke kan designes med andre midler. Ifølge Burdick et al. kan argumentet også opbygges gennem visualisering og multimodale former for design i digitale medier. At design i multimodale medier også omfatter arbejde med kodninger, API'er o.l. hører med til beskrivelsen af denne tendens inden for DH.

Analyse af digitaliseringsmåder

I det følgende analyseres de annoncerede tre måder at forholde sig til digitaliseringsprojekter på. Der eksisterer sandsynligvis andre måder, men det er her en påstand, at de tre nævnte måder og orienteringer under alle omstændigheder er centrale, hvis "paradigmatiske" skulle opfattes som forpligtende en karakteristisk. De er centrale for det, der her kaldes DH som praktisk-produktiv vending.

1. *The Rossetti Archive: "digital editing" med markup-sprog og hypertext som teori og praksis*
Tilbage i 1960'erne, 70'erne og endnu 80'erne gav fagområdet *Humanities Computing* (begyndelsen til DH) en afgrænset og specifik mening: computeren blev her betragtet som et redskab til lagring, søgning og analyse af store tekst-korpora, nyttigt især inden for sprogvidenskaben og litteraturvidenskaben. Den computerbaserede tekstanalyse blev i 1980'erne forfinet med initiativer til kodning af tekster, dvs en digital *tagging*, der hjalp søgning og identifikation af specielt litterære teksters formelle enheder (f.eks. strofer, akter, scener) men også mere avanceret søgning og identifikation af billedsprog (metaforer, symboler o.l.). *Text Encoding Initiative* (TEI) er det mest udbyggede eksempel på et sådant *markup* sprog. Det fokuserer først og fremmest på markup-sprog i kulturelle tekster og til brug for humanistiske fagdiscipliner og blev udviklet i slutningen af 1980'erne. Den første publikation af *Tei Guidelines* kom i 1994. Den seneste version er fra 2007 (Text Encoding Initiative (websted)). TEI's markup-sprog byggede i starten på SGML (Standard Generalized Markup Language), som beskrev retningslinjer for udarbejdelse af markup-sprog, og som er forløberen for det i dag anvendte og meget udbredte XML (Extended Markup Language).

I første omgang udsprang et sådant initiativ af den interesse for digitalisering af den sproglige og litterære kulturarv, som var fælles for den første *Humanities Computing* og DH. Nogle store digitaliseringsprojekter i 1990'erne og begyndelsen af 2000-tallet var meget bevidste om at danne gennemarbejdede arkiver bygget op omkring hypertextstrukturer og digitaliserede tekster, som var forsynet med f.eks. TEI "markup tags".

The Rossetti Archive er et eksempel på et sådant arkiv, indeholdende et arkiv omkring den engelske digter og kunstner Dante Gabriel Rossettis (1828-1888) tekster, digte, billeder og deres kontekst. Arkivet og dets ophavsmand Jerome McGann fremhæves ofte som eksemplariske for de første seriøse digitaliseringsprojekter:

"Jerome McGann is a key figure here, with his work on the Rossetti Archive, which he has repeatedly described as a vehicle for applied theory, standing as paradigmatic." (Kirschenbaum, 2012, s. 9)

Man påbegyndte arbejdet med arkivet i 1993 og afsluttede arbejdet i 2008. Arkivet hører således til de første digitaliseringsprojekter, før nogen kaldte det Digital Humanities, men det er typisk for kernen i DH gennem en række træk: Arkivet er et praktisk, digitalt produkt; der er anvendt digital kodning; det udnytter digitale serveres enorme lagringsplads; det har været offentligt tilgængeligt på internettet gennem flere versioner undervejs i dets opbygning; det er blevet til i et samarbejde mellem flere forskere og studerende (et kollaborativt projekt).

Teksterne er typografisk sat op efter originalen med markering af originalens sidetal, og de er kodet i SGML, sådan at digtene f.eks. er tagget med strofer, linjer, vers. De forskellige tags angiver tekstens logiske, strukturelle, genremæssige og oprindelige, fysiske kendetegn. Folkene bag arkivet har desuden udviklet deres egen specielle SGML kodning og oprettede typer af tags, hver gang der under arbejdet med digitaliseringen opstod behov for det.

Andrew M. Stauffer (1998) giver et konkret eksempel: i Rossettis korrekturlæsning markeres ordsletning og –tilføjelse med særlige tags. I et eksempel hvor Rossetti i hånden har slettet ordet *course* og erstattet det med *paths*, angives dette i kodningen således: `course` og `<add>paths</add>`. En supplerende HTML kodning angiver desuden, hvordan dette skal se ud i browseren, men den specielle SGML kodning fortæller, hvilke ord der er slettet og tilføjet af Rossetti i korrektoren. I en struktureret søgning vil det derfor være muligt systematisk at følge denne fase af tekstens tilblivelsesproces samt at søge på samtlige ordrettelser gennem hele tekstkorpus.

Arkivet er allerede et eksempel på, at formel, sproglig kodning kan have svært ved at repræsentere mere komplekse betydningsforhold, som ofte er undersøgelsesgenstand i den hermeneutiske tradition. Andre der har forsøgt sig med kodning af litterære tekster peger på, at der kan være komplekse forhold, som den relativt simple kodning ikke kan fange ind. F.eks. skriver Fiormonte et al. (2010):

"... acknowledge that the actual computational models, and in particular formal languages like XML, are not always adequate for the representation of unstable cultural information structures such as textual variants." (Fiormonte et al. 2010, s. 37)

Rossettiarkivet har lagt vægt på, at Rossettis tekster skal fremstå som oprindeligt tænkt og trykt. Rossetti anvender meget bevidst papirets "hvide rum" i opsætningen af digte. F.eks. kan verslinjerne have tre forskellige grader af indryk i et bestemt mønster. Det kræver specielle SGML tags, for at computerprogrammet kan genkende det. Hvis linje 38 i et digt skal indrykkes i "første grad" markeres det `<| n="38" indent="1">` (*indentation* er det typografiske udtryk for indrykning).

Stauffer nævner dette og andre eksempler på det kolossale arbejde en digital tekstudgave kræver, hvis man vil opnå en korrekt gengivelse af teksternes formelle struktur, som samtidig har betydning for tekstens fortolkning.

Markup-kodning er det ene centrale aspekt af kulturarvens digitaliseringsprojekter. Det andet var udnyttelsen af hypertext-strukturer. Jerome McGann (1995) har beskrevet centrale fordele ved hypertext-versioner af klassikerudgivelser. Han beskriver respektfuldt udviklingen af den lærde, kritiske tekstudgave. Men det digitale hypertext-netværks fremkomst viser også de problemer den trykte tekstudgave har. Den tekstkritiske udgave har udviklet sig som et tekstuel maskineri over århundreder. Dens problem er, at ingen enkeltbog kan indeholde alle varianter. Kun gennem noter og referencer m.v. kan der gøres opmærksom på tekstlige problemer og varianter.

Som hypertextuel netværk er Rossettiarkivet først og fremmest et netværk af gengivelser af Rossettis tekster og billeder i samtidens versioner og varianter. Indlejret i netværket ligger dernæst tekster til konteksten i relation til værkerne. Og endelig indeholder netværket noter, annotationer, oplysninger og leksikalske, korte artikler produceret af arkivets medarbejdere. Der er tale om en remediering af en traditionsrig publikationstype i den trykte kultur, nemlig den videnskabelige, kommenterede udgave af en kunstners *samlede værker*. Det afgørende nye set i relation til en videnskabelig tekstudgivelse er, at det digitale arkiv muliggør en indarbejdelse af manuskripter, korrekturark, prøvetryk og samtidens trykte udgaver i det digitale netværksmiljø og desuden en tilføjelse af tekster og billeder fra værkernes *konst*.

Den digitale remediering af kunstnerens samlede værker – med Rossettiarkivet som eksempel – kan under én synsvinkel ses som en teknisk løsning på tilgængelighedsproblemet. Det digitale arkiv muliggør en ordnet lagring ét sted af kunstnerens samlede produktion. Under den synsvinkel er arkivet en *materialesamling* for forskere og studerende. Det er karakteristisk, at det ikke kaldes en digital *udgave* af samlede værker men et *arkiv*. Ordet arkiv var hyppigt anvendt om disse digitaliseringsprojekter. Det indikerer samlinger af allerede eksisterende dokumenter. Arbejdet bestod i *kuratering* lige så meget som editering. Kurateringen omfattede udvælgelse, etablering af orden, forsyning af metadata.

For McGann er remedieringen i det digitale arkiv et *opgør* med traditionen for lærde og videnskabelige tekstudgaver, og her ligger det interessante. Johanna Drucker antyder, at McGann og de andre, der byggede disse digitale arkiver med klassikere blev så optaget af det praktiske arbejde, at de måtte opgive de teoretiske refleksioner, som havde domineret de litterære universitetsmiljøer i årene op til. Hun skriver:

"...that certain tenets of critical theory could not be sustained in that environment. Getting the work done – putting texts into digital formats with mark up that identified content – might be an interpretative exercise, but introducing ambiguity at the level of mark up was untenable." (Drucker, 2012, s. 88)

Drucker har ret i, at markup-sprogets formler ikke kunne indarbejde flertydigheder. Som vi skal se senere, er McGann selv opmærksom på dette. Det er dog ikke rigtigt, at McGann blev opslugt af det tekniske arbejde og glemte "*critical theory*". McGann er stærkt mediebevidst i overvejelser over, hvad det nye design af hypertexter indebærer. Samtidig er han præget af sin samtids amerikanske litteraturforskningsmiljø. I traditionen for videnskabelige tekstudgaver forsøges en idealt tekst rekonstrueret på baggrund af de tilgængelige realtekster (tidligere udgaver, manuskripter, prøvetryk etc). For McGann eksisterer en sådan ideal, transcendent tekst ikke. Der er ikke noget transcendent *værk*, kunne man også udtrykke det. Baggrunden i tidens litteraturforskningsmiljøer kommer her tydeligt frem. Dekonstruktionsbølgen med baggrund i Derrida- og Barthes-skolerne var stærk i USA gennem 90'erne, tydeligt tematiseret af George Landow, en anden amerikansk litterat, der

var pioner inden for digital litteraturformidling. Som litteraturvidenskabsmand var hans afsæt *critical theory*, den amerikanske betegnelse for den poststrukturalistiske teoridannelse.

George Landow skrev en af de første teoretisk gennemarbejdede fremstillinger af hypertexten som fænomen. Landows bog fra 1992 hedder *Hypertext: The Convergence of Contemporary Critical Theory and Technology*. Den reviderede udgave fra 1997 har titlen *Hypertext 2.0* med samme undertitel. Landow hævdede, at der eksisterede en *konvergens* mellem den poststrukturalistiske teori hos Jacques Derrida og Roland Barthes på den ene side og hypertextfænomenet og hypertextteorier af f.eks. Theodor H. Nelson på den anden side. Konvergens udtrykkes i opfattelsen af teksten som ikke-sekventiel, ikke-lineær, som netværk eller væv af tekster, hvorigenem der kan dannes talrige stier og talrige forskellige betydninger.

"One of the fundamental characteristics of hypertext is that it is composed of bodies of linked texts that have no primary axis of organization. In other words, the metatext or document set – the entity that describes what in print technology is the book, work, or single text – has no center." (Landow, 1997, s. 36-37)

I forlængelse af sådanne tankegange er hele konceptet bag Rossetti-arkivet i sin selvforståelse udtryk for et radikalt brud med traditionen. McGanns teoretiske argumenter for Rossettiarkivet kan minde om Landows argumenter:

"...one would like the possibility to make ad hoc or provisional choices among the full array of textual alternatives--to shift the point of focus at will and at need. One cannot perform such operations within the horizon of the book. A hypermedia project like the Rossetti Archive offers just these kinds of possibility. Unlike in traditional editions, "hyper" editions need not organize their texts in relation to a central document, or some ideal reconstruction generated from different documents. An edition is "hyper" exactly because its structure is such that it seeks to preserve the authority of all the units that comprise its documentary arrays. In this respect a hyperedition resembles that fabulous circle whose center is everywhere and whose circumference is nowhere." (McGann, 1995)

Bemærk her cirklen som metafor for det hypermediale netværk. Modsat linien der hører den trykte frembringelse til. Hyperteksten etablerede en alternativ, læserstyret retorik.

McGann og Rossetti-arkivet kan på den ene side karakteriseres som repræsentant for den traditionelle "tool-oriented and text-based research" (Svensson 2009, Svensson 2012) på det tidspunkt, hvor Humanities Computing endnu ikke var blevet til Digital Humanities. På den anden side er det også fremgået, at der bag Rossetti-arkivet lå bevidste *design*-bestræbelser, og at folkene bag arkivet langt fra anså det digitale ud fra et rent redskabs- eller support-perspektiv. Det er blevet lidt af en almindelig påstand, at man i denne første-generation af DH (før det blev formuleret som *digital humanities*) var ateoretiske (Berry, 2012, s. 2-3). McGanns overvejelser over hypertext peger på, at flere i den første generation var teoretisk bevidste om den afgørende betydning det digitale ville få.

2. Fra dokument til data

Når præ-digitale dokumenter (f.eks. trykte tekster) digitaliseres, så skabes der en ny version af teksten som nye lineære strenge af tegn i computerens tekst. Anvender man SGML som markup sprog, tilskriver man i kode en given hierarkisk struktur til den lineære streng af tegn, f.eks et tekstligt hierarki af dele, kapitler, afsnit o.l. I en vis forstand er det meningen med kodningen. Problemet er, at man i en sådan struktur kun kan tilskrive én form for hierarkisk orden ad gangen. Man har talt om "the problem of overlapping hierarchies" (Schloen & Schloen, 2014). Hvis man vil lave en *tagging* af et digt både ud fra en metrisk synsvinkel og ud fra en grammatisk synsvinkel, kan man være tvunget til at *tagge* to forskellige kopier af teksten. Det er både klodset og u hensigtsmæssigt, da man ikke kan indikere, hvordan de to kopier relaterer sig til hinanden. Man kan f.eks. ikke søge efter samspillet mellem det metriske og det grammatiske aspekt.

Det endimensionale ved denne form for digitalisering og efterfølgende *tagging* var også McGann opmærksom på, og det var en anstødssten set i relation til hans (post)strukturalistiske syn på sprog og tegn:

"In this context, an important question rises to clear view. Since text is dynamic and mobile and textual structures are essentially indeterminate,

how can markup properly deal with the phenomena of structural instability? Neither the expression nor the content of a text are given once and for all. Text is not self-identical. The structure of its content very much depends on some act of interpretation by an interpreter, nor is its expression absolutely stable. Textual variants are not simply the result of faulty textual transmission. Text is unsteady and both its content and expression keep constantly quivering." (Buzetti & McGann, 2006)

Citatet fortæller igen, at spørgsmålet om *tagging* og kodning for McGann ikke er et rent teknisk, praktisk spørgsmål, men må kobles til en dybere, teoretisk forståelse af sprog og betydning. Tekst og betydning er i denne poststrukturalistiske optik langt mere komplekst og mangetydigt, hvilket bl.a. afslører sig i vanskeligheden med at danne markup-sprog, der afspejler hierarkier i konflikt. Hvad skal man så gøre?

Her antyder McGann, at man må opgive kodning i enstrengede strukturer. Man må opgive dokumentstrukturen og arbejde med *tekst som data*. Buzetti og McGann udtrykker det sådan i 2006 (og der ligger sandsynligvis også en skærpet forståelse af problematikken siden 1995):

"In general, we may therefore say that adding structure to textual data does not necessarily imply providing a model for processing its content. A model applicable to document or internal structures can be appropriate only for directly corresponding content relations. To adequately process textual content, an external data model that can implement a database, or operate some suitable knowledge representation scheme, is required. The crucial problem for digital text representation and processing lies therefore in the ability to find consistent ways of relating a markup scheme to a knowledge-representation scheme and to its data model." (Buzetti og McGann, 2006)

Med andre ord kræves det, at teksten organiseres i data og databaser for at kunne optimere former for søgninger i større tekst-korpora. Schloen og Schloen skriver om "transcending the document paradigm in digital humanities" og at

"The alternative to the document paradigm is the database paradigm, which is characterized by data structures that transcend the position-dependent

structure of pre-digital documents." (Schloen og Schloen 2014, s. 4)

Computeren er ikke nødvendigvis et endimensionelt medium i forbindelse med repræsentationer af tekster. Man vil slet ikke drage fordel af digitaliseringen, før man indser dette, mener de.

Vedrørende dette "*database paradigm*" kan man erindre om Lev Manovich's formuleringer om databasen som symbolsk form, bl.a. i Manovich (1999) og Manovich (2001). Under trykkekulturens dominans var narrativitet den foretrukne kulturelle form, hævder Manovich. I de digitale medier er databasen blevet den foretrukne kulturelle form

"After the novel, and subsequently cinema privileged narrative as the key form of cultural expression of the modern age, the computer age introduces its correlate – database." (Manovich, 1999)

De sammenhængende, lineære strukturer i narrativitet og lignende retoriske former er blevet afløst af en organisering i databaser, der kan have mange forskellige udformninger, men fælles er, at informationen er organiseret i identificerbare enheder, som kan isoleres, søges, kombineres m.v.

"New media objects may or may not employ these highly structured database models; however, from the point of view of user's experience a large proportion of them are databases in a more basic sense. They appear as collections of items on which the user can perform various operations: view, navigate, search." (Manovich, *ibid.*)

Det kan altså ligge indbygget i de digitale medier, at de trykte dokumenters gener tendentielt ophæves til fordel for data og databasen som organiseringsform (jf. også Manovich, 2014).

Det kan tilføjes, at data og organisering af data også er blevet en påtrængende problemstilling i forbindelse med videnskabelig forskning og publicering. Med den enorme mængde af data, som produceres med computerens hjælp, er publicering gennem dokumenter blevet utilstrækkelig, og data-organisering langt mere interessant og påtrængende for forskningsverdenen (Borgman, 2011; Nielsen, 2012; Nielsen og Hjørland, 2014).

Vi skal ikke her gå nærmere ind i de tekniske forudsætninger for opbygningen af databaser, men nøjes med sammen med Schloen og Schloen at pege på den indlysende fordel i at organisere den digitaliserede tekst i en database. Her taler vi altså ikke om de sædvanlige og udbredte databaser med fuldtekstdokumenter, men om en ny organisering af dokumentteksten, der gør det muligt at søge på, undersøge og relatere forskellige tekstaspekter eller tekstlige "*items*". Der skabes dermed mere dynamiske, digitaliserede tekster. Det lineære dokument "forsvinder" ikke, men er en af mulighederne for repræsentation sammen med flere andre, muliggjort f.eks. gennem anvendelsen af RDF (Ressource Description Framework). Med RDF "frigøres" viden og data fra dokumentets informationsstruktur og organiseres via deskriptorer i data. Det sker med RDF i de såkaldte "subjekt-prædikat-objekt triples" (Gradman, 2014) som kan linkes til data også uden for dokumentet (Linked Open Data). Dette og andre eksempler på det "semantiske web" skal ikke gennemgås nøjere her (se *W3C – Semantic Web*). Pointen er at pege på, hvordan udviklingen af de digitale muligheder kan skabe forbedrede tekstrepræsentationer og forskningsmuligheder, selvom den trykbaserede dokumentstruktur afløses af andre informationsstrukturer.

Man kan i begejstringen over, at data og databaser kan "afløse" dokument og tekst nogle gange spore en optik på data, som objektiviserer data og information til atomiserede enheder (jf Druckers bekymring i denne artikels afsnit "DH som nye redskaber og metoder i et humanistisk forskningsmiljø"). RDF-konceptet og Linked Open Data kan nogle gange pege i den retning. Organiseringen i LOD er måske bedst til via tilknytning af søge- og query-programmer at finde lignende data, tekster og analyser på nettet, men betragter man RDF-enheder og data som udtryk for objektiv "selv-identisk" viden, så er man havnet i den positivistiske og objektivistiske grøft, som Drucker advarede imod.

Reorganiseringen af dokumentet som data ud fra datamodeller, tanken om "dokumentet som database", anvendelse af *query-software* m.m. kan dog også forenes med humanistisk forskning. I lighed med at hypertext er blevet almindeligt som organiseringsprincip, kan man forestille sig, at reorganisering og kodning i data bliver alment accepteret. Digitaliseringsprojekter der arbejder i denne retning kan ifølge bl.a. Schloen og Schloen bedre tage hensyn

til det humanistiske grundsynspunkt, at arbejde med tekstrepræsentation afspejler mange synsvinkler og logikker. At repræsentere en tekst gennem forskellige former for data kan muliggøre analyse på flere niveauer: litterært, lingvistisk, stilistisk, metrisk, indholdsanalytisk m.v. Vi bevæger os her i et *frontier*-område, hvor meget udviklingsarbejde synes at ligge forude (sådan ser det i hvert fald ud for denne artikels forfatter). Det lyder lovende, at teknologierne vil kunne understøtte det, at humanistisk tekstfortolkning arbejder med mange læsninger af samme tekst. Hvilket ikke forhindrer, at den digitaliserede teksts algoritmer og tilknyttede software også kan lade teksten repræsentere som et lineært dokument, der analyseres i sin helhed som reception eller i sin kulturelle, biografiske eller sociale kontekst.

McGanns arbejde med Rossetti-arkivet var med til at illustrere en række centrale ændringer og muligheder i opbruddet fra trykke-kulturen til den digitale kultur: nye søgemuligheder gennem *tagging*, nye muligheder for *digital editing* med inddragelse af store tekstmængder, nye former for organisering og eksplorativ adfærd via *hypertext*. Organiseringen af dokumenters information i *data* peger i retning af et endnu mere radikalt opbrud fra trykkekulturens organisering af information. Trods spændende og lovende muligheder eksisterer en indbygget fare for at objektivere information og fjerne den fra en kompleks, hermeneutisk kontekst.

3. *Remixing som multimodal webformidling*

Som Schloen og Schloen (2014) gør opmærksom på, er det digitale medie par excellence – World Wide Web – organiseret efter "dokument-paradigmet" og ikke "database-paradigmet". Ganske vist kan WWW betragtes som en stor database (jf. Manovich, 1999), og også videnskabelige data og dokumenter lagres i databaser på WWW-sider, ligesom webben indeholder mange typer databaser (i sociale medier etc). Men WWW eksisterer først og fremmest som løse netværk af linkede HTML-dokumenter. HTML kan udelukkende beskrive lokalisering og type men ikke indhold i dokumenterne. Derfor er arbejdet med at skabe *The Semantic Web* optaget af at skabe en egentlig databasestruktur med kodning gennem XML og organisering af data via RDF o.l.

Projekter inden for Digital Humanities er imidlertid lige så optaget af at skabe formidling på WWW som det eksisterer. WWW blev oprindeligt designet til

at formidle information til de mange modtagere, og det er i den ånd, at flere digitale formidlingsprojekter formidler faglig information. *Design* af multimodale og multimediale objekter og websider i brugergrænsefladen betragtes her som det centrale formål for DH (jf. Burdick et al. 2012). Hermed griber de fat i et af digitaliseringens centrale kendetegn: transformationen fra verbaltekstlig dominans til nye former for *media literacies* (Kress, 2003). Mens remedieringen af dokumenter til data-strukturer på basis af universelle datamodeller er ét af opgørene med dokument-paradigmet (eller supplerende alternativ), så er en anden form for overskridelse den, der finder sted i bevægelsen væk fra den verbaltekstlige formidlings dominans med inddragelse af forskellige typer af visualiseringer eller "remixing" af grafik, video, audio, foto, tekst, software til geo-spatiale angivelser m.m.

Schloen og Schloen skrev om "beyond Gutenberg" og beskrev overgangen til database-paradigmet næsten som et emancipationsprojekt. Hvis vi holder fast i dokumentparadigmet, hævder de, "then our information is imprisoned in the straitjacket of sequential position rather than being free to be configured flexibly in many different dimensions, as can be done in a modern database" (Schloen og Schloen, 2014, s. 46). Der er en lang tradition for at betragte overgangen til det digitale som et emancipationsprojekt. Ikke mindst George Landow (1997) havde en utopisk emancipations-diskurs omkring hypertextens frigørelse fra det trykte sprogs linearitet og "tvang". Også i forbindelse med indarbejdelsen af det multimodale og det multimediale i forskningssammenhænge oplever vi trang til at ytre sig om det omkalfatrende for både forskningsproces og formidling.

Ser man bort fra den panegyriske diskurs har nyere overvejelser om den multimodale vending fat i den lange ende. Eyman og Ball (2015) ser f.eks. i det multimodale og multimediale helt nye former for videnskabelighed med begreber som "screen-based scholarship", "digital rhetoric" og "scholarly multimedia". De kritiserer DH-tidsskrifter som *Digital Humanities Quarterly* for udelukkende at publicere rent "print-like" artikler. Arbejdet med at udarbejde design og multimedie-*webtexts* medfører nye former for indsigt, som den verbaltekstlige argumentation og retorik ikke er i stand til ("design as argument"). Burdick et al. (2012) skriver tilsvarende om "trans-media modes of argumentation" (s. 10)

"Digital humanities scholars need to consider developing and publishing scholarly multimedia work that is effective and accessible – which means learning to deploy rhetoric, design, and code." (Eyman og Ball, 2015)

Stephen Ramsay skærper dette krav, idet han samtidig måske sammenfatter det, der kunne være den fælles betingelse for DH som praktisk-produktiv vending. Det fælles grundlag for DH "involves moving from reading and critiquing to building and making", skriver han i en kommentar til kritikken af hans indlæg på MLA's årsmøde i 2011 og "if you aren't building, you aren't a digital humanist". Mens hermeneutikken hidtil har været baseret på kritisk læsning, er den i DH baseret på en ny form for hermeneutik:

"Building is, for us, a new kind of hermeneutic – one that is quite a bit more radical than taking the traditional methods of humanistic inquiry and applying them to digital objects. Media studies, game studies, critical code studies, and various other disciplines have brought wonderful new things to humanistic study, but I will say (at my peril) that none of these represent as radical a shift as the move from reading to making." (Ramsay, 2011)

Med begrebet om *building* som en ny form for *hermeneutik* skabes endnu en digitaliseret transformation af den humanistisk forskningstradition. "Building" er ordet han anvender, fordi det ikke drejer sig om at "programmere". Digitale humanister er sjældent programmeringseksperter.

Mens DH-projekterne vedrørende digitalisering af kulturarv, tekster og materiale til videnskabelig brug bestræbte og bestræber sig på at skabe standardiserede og universelle kodesprog, datamodeller eller *queries* (jf. ovenfor), så er DH-tendensen vedrørende videnskabelige multimedie-projekter og digital retorik mere fokuserede på det kreative og innovative design. Jf. også Burdick et al. (2012).

Eyman og Ball (2015) henviser til tidsskriftet *Kairos*, som de selv har arbejdet med i flere år som eksempel på denne type Digital Humanities. Vi vil i stedet se webstedet *Remixing Rural Texas (RRT)* som eksempel. RRT kalder sig også *A Digital Humanities Project* som undertitel på forsiden af webstedet. Leder af projektet er Shannon Carter, Associate Professor

ved Texas A & M University-Commerce (primært i retorik og *writing*). Formålet med RRT beskrives i ansøgningen til National Endowment for the Humanities således:

"The development of a prototype for facilitating the "remixing" of various types of digitized primary sources for Web presentations on the history of race and race relations in rural Texas." (National Endowment, 2011)

Formålet er altså en web-præsentation ved hjælp af digitaliserede primærkilder omkring et særligt emne, nemlig et stykke racehistorie fra det landlige Texas. Formålet er også at lave en prototype for en sådan præsentation, hvilket peger på, at RRT som DH-projekt betragter sig som hørende til den orientering, der vil *making* og *building*. Begrebet *remixing* peger også i retning af at ville arbejde med nye, digitale medier på en måde, der bryder det videnskabelige dokumenters strukturer. Man vil fortælle historie (altså skabe narrativer) men man vil gøre det på nye måder. *Remixing* arbejder ikke med organisering i data, men med reorganisering af større multimodale enheder på webben.

RRT har undertitlen "Local Texts, Global Contexts". Dens kilder er lokale, hentet og digitaliseret fra lokalarkiver eller skabt som interviews med erindrende borgere fra området. Den lokale racehistorie er ikke fortalt før, så det er et stykke gedigent forskningsarbejde, der ligger bag. Afrapporteringen af forskningen sker blot ikke i det verbaltekstlige dokument, men som en "remixing" af tekster, først og fremmest gennem skabelsen af videoer af ca. 5 minutters varighed med fortællerstemme, tekstpassager der understøtter, fotos, dokumenter, film- og tv-klip, interview-klip, kort (Google Maps), musik m.m. Formidlingen er det centrale, herunder også det kritiske, politiske formål at fortælle nogle historier om vilkårene for de sorte i syden i 1950'erne, 1960'erne og 1970'erne med særligt henblik på spørgsmål om uddannelse, "literacy" og bekæmpelse af analfabetisme. Formidlingen på webstedet minder om tv-dokumentarer eller oplysende radioudsendelser, feks i National Radio.

Det narrative som Manovich mener hører den trykte kultur til spiller altså en stor rolle i formidlingen. En hypertextuel struktur giver dog mulighed for en

mere eksplorativ adfærd for læseren i undersøgelse af kontekst og baggrund:

"RRT builds upon digital media's capacity to link by offering information layers beyond the linear narrative of the documentary itself that situate the stories within the much broader rhetorical, historical, scholarly, and geographical contexts." (RRT websted <http://faculty.tamuc.edu/rrt/prototype/index.html>)

Arbejdet med informationslagene neden under fortællingen bliver understøttet af et annotations-redskab, som knyttede sig til annoteringer af de mange data og kilder. Projektet ser selv et samspil mellem

det narrative og det eksplorative aspekt, som henvisninger og annotationer tilbyder. Shannon Carter skriver om "contextual elements muted or otherwise unavailable in the linear mode through which the video like print-based texts, must be delivered" (Carter et al. 2015, s. 43). På webstedet indlejres den narrative remix i de eksplorative muligheder for at studere videre i konteksten.

Remix-begrebet kan ses som et forsøg på at redefinere både det narrative og det hypertextuelle. *Remixing* har primært været knyttet til nye populærmusikformer, hvor det kreative ligger i "cut, copy, paste" af allerede eksisterende, digitaliserede produkter. *Remixing* er efterhånden blevet en normal og udbredt

A Clear Channel
RRT: Local Texts, Global Contexts
An NEH Digital Humanities Grant Project

Context
In that iconic image, John Carlos and Tommie Smith graphically illustrate the both power of what Edward Corbett called "the Closed Fist" and the excruciating limits of his "Open Hand" (1969). The former he characterized as "inarticulate, . . . a retreat from reason" (294). "The Rhetoric of the Open Hand," he argued in 1969 was being systematically usurped by the non-verbal, group, and largely "coercive" "Rhetoric of the Closed Fist" demonstrated "in the raised closed fist of the black-power movement. . . . God help us all" (288; 294, emphasis added).
Then and now, rhetoricians have generally supported and sharply challenged Corbett's characterization and clear preference for the "reason" and "civility" of "the open hand" over "the closed fist." Challenges include many who insist on the necessity for alternative approaches to communication when one's message may be far too complex and difficult to hear through established channels. (see Stewart, Burgess, Scott and Brockriede). As noted elsewhere, our own analysis of this rhetorical event builds from a similar framework.
Indeed, as Carlos points out, that "Silent Protest," as it came to be called, was the epitome of nonviolence. "We didn't come up there with any bombs," Carlos explained later. It was a wake up call not a death threat. "We were trying to wake the country up and wake the world up too"

Audio Source
Speaking: "Mexico 68 Olimpiadas "Black Power"". Mexican TV News. YouTube. Sep. 14, 2008. Web. June 2012. (archival footage in *Black Power Salute*. Dir. Geoff Small. Per. Calvin Salmon, John Carlos, and Tommie Smith. Tigerlily Films, 2008. DVD). [Fair Use].
Music: Sparks, Adam. "Peaceful Transition." Garage Band. August 2012. [Creative]

Image Source

Video Source
"Mexico 68 Olimpiadas: The Black Power." Mexican TV News. YouTube. Sep. 14, 2008. Web. June 2012. (archival footage in *Black Power Salute*. Dir. Geoff Small. Per. Calvin Salmon, John Carlos, and Tommie Smith. Tigerlily Films, 2008. DVD). [Fair Use].

Footnotes

Map

Timeline

National Endowment for the Humanities
© 2012 - National Endowment for the Humanities - Remixing Rural Texas - Texas A&M University-Commerce

Figur 1. Remixing Rural Texas. Local Texts, Global Contexts. Lokaliseret på <http://faculty.tamuc.edu/rrt/prototype/ACCremixPart1.html>

adfærd på webben, specielt efter "Web 2.0", og med begrebet knytter forskningsgruppen an til den eksisterende web-kultur.

Man kan stille spørgsmål til, hvor innovativ RRT egentlig er. Når man læser, hører og ser sig igennem webstedet, forekommer design og form ret velkendt. Men også her kan der ligge en pointe: Webmediets virkemidler, multimodalitet og *remixing* af videoer og tekster er en naturlig del af de flestes hverdagskultur. Som funktionelt design lægger RRT mere op til en medieoplevelse end til systematisk søgning.

Projektdeltagerne har en kommentar til, hvordan de placerer sig i DH-territoriet. I Carter et al. (2015) skriver de, at meget af det "territorium", som DH gør krav på, var beboet af "rhetoric and composition" længe før DH ankom. "Rhetoric and composition" svarer til retorik som fagområde plus det man i USA også kalder "writing". Charles Bazerman (som de hyppigt henviser til) er en fremtrædende teoretiker inden for dette felt. Deres artikel er da også publiceret i en antologi, der netop tematiserer sammenhængen mellem dette felt og DH (Rhetoric and Digital Humanities). I Carter et al. (2015) fremgår det dog, at forskere i retorik og *writing* føler sig overset af DH. Forfatterne er trætte af de pågående stridigheder om, hvem der tilhører DH, og hvem der ikke gør. Ironisk nok er det netop denne strid de her går ind i. Hvis man læser deres kommentar som en påstand om, at disciplinen "rhetoric and composition" skulle være Digital Humanities, før dette område trådte i karakter, er det åbenlyst forkert. Men disciplinen har naturligvis arbejdet med retorik og komposition *også* i de nye digitale medier og her arbejdet med beslægtede problemstillinger som det Eyman og Ball kalder "digital rhetoric" og Burdick et al. for "transmedia modes of argumentation".

Carter et al. forsøger imidlertid også at opstille et alternativt fælles grundlag og tyngdepunkt i DH som mødet og arbejdet med selve problemstillingen om *digital representation*. Det kunne i øvrigt godt dække alle de digitaliseringsmåder vi har stødt på i det foregående. For projektdeltagerne var det mødet med det, de kalder "*remix culture*", der blev en forløsning i forhold til at bringe lokale arkivalier, interviews og global kontekst sammen. Remix betragtes altså ikke udelukkende som formidlingsmetode, men som et led i forsknings- og erkendelsesproces. Overvejelserne peger igen på, at RRT fokuserer på de mediale

repræsentationer i WWW's brugergrænseflade, og at det er det traditionelle arbejde med retorik og komposition (samt i øvrigt også filmstudier) der sandsynligvis fører dem ad disse veje.

Konklusion

Digital Humanities er et begreb, der som en paraply dækker over mange tendenser. Der har været en tendens til at betragte første fase af DH ("humanities computing"-fasen) som præget af tanken om anvendelse af digitale redskaber i et i øvrigt uforandret humaniora. En nærmere analyse af et af de første, gennemførte digitaliseringsprojekter (*The Rossetti Archive*) illustrerer imidlertid en teoretisk bevidsthed om hypertexters dybtgående forandringer af betingelserne for organisering og udgivelse af tekster.

Der har været kritik af, at iagttagelser af data og vidensobjekter som objektive, selvidentiske kan føre DH væk fra mere hermeneutiske, humanistiske metoder, og at kvantificering af information skulle lede DH ud i en positivistisk og reduktionistisk tendens. Artiklen viser, hvordan arbejdet med *tagging* og anden digital vidensorganisation i de første digitaliseringsprojekter faktisk førte til vanskeligheder i forhold til at kunne repræsentere mere komplekse, kulturelle betydningsenheder. Det synes ligeledes klart, at anvendelse af *Ressource Description Framework*, *Linked Open Data* m.m. sandsynligvis kan lede til repræsentation af flere synsvinkler og betydninger i tekster end en simpel *tagging*, men at opløsningen af tekster i mindre data også synes at føre til en betragtning af data som selvidentiske, objektive enheder. At vi ifølge nogle forskere bevæger os fra et dokumentparadigme til et database-paradigme, peger på godt og ondt på digitaliseringens store konsekvenser.

En fremtrædende tendens i DH hævder, at det centrale i DH er, at det repræsenterer *making*, *building* og *design*. Analyse og organisering af tekster er ikke længere tilstrækkeligt, hævdes det. *Building* er den nye form for hermeneutik. Til en DH-forskningsproces hører f.eks. design af multimodale og multimediale web-produkter. Dette karakteriseres i artiklen som en praktisk-produktiv vending af humaniora.

Artiklen tilslutter sig synspunktet og analyserer tre typer digitalisering, der repræsenterer *tre forskellige konsekvenser* af overgangen fra trykkekultur til digital kultur. Der er samtidig tale om historiske nedslag,

idet *The Rossetti Archive* med start i 1993 repræsenterer nye former for digital vidensorganisation i form af tagging, XML-koder og *hypertext*-strukturer. Det påvises her, at i modsætning til en udbredt opfattelse er de første digitaliseringsprojekter ikke nødvendigvis præget af en neutral redskabs-optik. Forskeren bag Rossetti-arkivet, Jerome McGann, er f.eks. meget teoretisk bevidst om konsekvenserne af hypertext-organiseringen, nemlig at trykkekulturens lineære, hierarkiske og autoritære former for tekst-udgivelser opløses til fordel for nye og bedre i den digitale *editing*.

Det næste trin i det trykte dokumentets afløsning er nedbrydningen af teksten i *data*. Denne tendens gennemgås via teoretiske overvejelser og eksempler i diskussion af ovennævnte spørgsmål om data som vidensobjekter. Også database-organiseringen omfatter nye former for building og making i f.eks. *Linked Open Data and Resource Descriptor Framework*.

Den tredje type digitalisering eksemplificeres af webstedet *Remixing Rural Texas*. Her arbejdes ikke med data, idet begrebet *remixing* peger i retning af reorganisering af større multimodale enheder på webben. Forskellige digitale kilder (video, audio, fotos, tekster, interviews, musik) *remixes* til et nyt multimodalt produkt på webben. Eksemplet viser, at vejen frem ikke kun går over data-organisation og *big data*, men at det multimodale webmedie stadig er vigtigt som digital repræsentation.

Alle tre eksemplificeringer udtrykker et opbrud i trykkekulturens vidensorganisation, som følges af både teoretiske og praktiske refleksioner omkring de nye muligheder, som det byder for et digitalt humaniora.

Referencer

Bazerman, C (2000). *Shaping Written Knowledge: The Genre and Activity of the Experimental Article in Science*. WAC Clearinghouse Landmark Publications in Writing Studies. Lokaliseret på: http://wac.colostate.edu/books/bazerman_shaping/ Originally Published in Print, 1988, by University of Wisconsin Press, Madison, Wisconsin.

Berry, DM (ed.) (2012). *Understanding Digital Humanities*. New York, London: Palgrave Macmillan.

Borgman, CL (2007). *Scholarship in the Digital Age. Information, Infrastructure, and the Internet*. The MIT press.

Borgman, CL (2011). The Conundrum of Sharing Research Data. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, pp. 1-40.

Burdick, A, Drucker, J, Lunenfeld, P, Presner, T & Schnapp, J (2012). *Digital Humanities*. Cambridge MA: The MIT Press. Præsentation af bogen på forlagets hjemmeside <https://mitpress.mit.edu/books/digitalhumanities-0>

Buzetti, G & McGann, J (2006). Critical Editing in a Digital Horizon. I: L. Burnard, K. O'Brien O'Keefe og J. Unsworth (eds), *Electronoc Textual Editing*. The Modern Language Association of America, New York, pp 53-73. (læst efter preview: http://www.tei-c.org/About/Archive_new/ETE/Preview/mcgann.xml).

Carter, S, Jones, J & Hamcumpai S (2015). Beyond Territorial Disputes: Toward a "Disciplined Interdisciplinarity" in the Digital Humanities. I: J Ridolfo & W Hart-Davidson, *Rhetoric and the Digital Humanities*. Chicago: The University of Chicago Press.

Drucker, J (2012). Humanistic Theory and Digital Scholarship. I: Gold, M K (ed.), *Debates in the Digital Humanities*. Minneapolis: University of Minnesota Press.

Eyman, D & Ball, CE (2015). Digital Humanities Scholarship and Electronic Publication. I: Hart-Davidson og Ridolfo (eds.), *Rhetoric and the Digital Humanities*. Chicago: University of Chicago Press.

Fiormonte, D, Martiradonna, V & Schmidt, D (2010). Digital Encoding as a Hermeneutic and Semiotic Act: The Case of Valerio Magrelli. *DHQ Digital Humanities Quarterly*, Vol. 4, number 1.

Fitzpatrick, K (2009). *Planned Obsolescence: Publishing, Technology, and the Future of the Academy*. New York: NYU Press.

Fitzpatrick, K (2012). The Humanities, Done Digitaly. I: Gold, MK. (ed.) (2012) *Debates in the Digital Humanities*. Minneapolis: University of Minnesota Press. S. 12-15.

- Gold, MK (ed.) (2012). *Debates in the Digital Humanities*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Gradman, S (2014). From containers to content to context: the changing role of libraries in eScience and eScholarship. *Journal of Documentation*, vol 70, issue 2, pp.241 – 260.
- Gustavsson, B (2014). *Vidensfilosofi*. Århus: Klim.
- Hastrup, K (1999). *Viljen til viden. En humanistisk grundbog*. Kbh.: Gyldendal.
- Kress, G (2003). *Literacy in the New media Age*. London, New York: Routledge.
- Landow, GP (1997). *Hypertext 2.0*. (Udvidet og ændret udgave. Opr. 1992). Baltimore : Johns Hopkins University Press.
- Manovich, L (1999). Database as Symbolic form. *MFJ Millennium Film Journal*, no. 34.
- Manovich, L (2001). *The language of new media*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press.
- Manovich, L (2012). Trending: The Promises and the Challenges of Big Social Data. I: Gold, MK. (ed.) (2012) *Debates in the Digital Humanities*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Manovich, L (2014). The Language of Media Software. I: Miller, P. D. og Matviyenko, S. (ed.): *The Imaginary App*. MIT Press, s. 189-204.
- McGann, J (1995). The Rationale of Hypertext. URL lokaliseret 29.6.2015 <http://www2.iath.virginia.edu/public/jjm2f/rationale.html>
- McGann, J (1997). Imaging what you don't know: the theoretical goals of the Rosetti Archive. URL lokaliseret 29.6.2015 <http://www2.iath.virginia.edu/jjm2f/old/chum.html>
- Moretti, F (2013). *Distant reading*. London and New York: Verso.
- National Endowment for the Humanities (2011). Funded projects. Remixing Rural Texas. Lokaliseret på <https://securegrants.neh.gov/publicquery/main.aspx?f=1&gn=HD-51398-11>
- Nielsen HJ (2012). Videnskabelig kommunikation og forskningsbiblioteker i en digital tid. I: Høyrup, H, Nielsen, HJ og Hjørland B. (red), *Viden i spil. Forskningsbibliotekernes funktioner i forandring*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Nielsen HJ & Hjørland B (2014). Curating research data: the potential roles of libraries and information professionals. *Journal of Documentation*, Vol. 70 Issue: 2, pp.221-240.
- Ramsay, S (2011). On Building. Blogindlæg 11. jan 2011. Lokaliseret på <http://stephenramsay.us/text/2011/01/11/on-building/>
- Remixing Rural Texas. Local Texts, Global Contexts. A Digital Humanities project. Lokaliseret 17-8-15 på <http://faculty.tamuc.edu/trt/>
- Schloen, D & Schloen, S (2014). Beyond Gutenberg: Transcending the Document Paradigm in Digital Humanities. *DHQ: Digital Humanities Quarterly*, Vol. 8, Number 4.
- Schreibman, S, Siemens, R & Unsworth, J (eds.) (2004). *Companion to Digital Humanities*. Blackwell Companions to Literature and Culture. Oxford: Blackwell.
- Stauffer, A (1998). Tagging The Rosetti Archive: Methodologies and Praxis. *The Journal of Electronic Publishing*, vol 4, issue 2.
- Svensson, P (2009). Humanities Computing as Digital Humanities. *Digital Humanities Quarterly* 3, no 3.
- Svensson, P (2012). Beyond the Big Tent. I: Gold, Mathew K. (ed) *Debates in the Digital Humanities*. Minneapolis, London: University of Minnesota Press, s. 36-49.
- Text Encoding Initiative (TEI). Lokaliseret 17-8-15 på <http://www.tei-c.org/index.xml>
- The Rossetti Archive. The Complete Writings and Pictures of Dante Gabriel Rossetti. A Hypermedia

Archive. Lokaliseret 17-8-15 på <http://www.rossettiarchive.org/>

The William Blake Archive. Lokaliseret 17-8-15 på <http://www.blakearchive.org/blake/>

W3C – Semantic Web. Lokaliseret 17-8-15 på <http://www.w3.org/standards/semanticweb/>